

III Jornades d'Arqueologia de les Illes Balears

(Maó, 3 i 4 d'octubre, 2008)

CONSELL INSULAR
DE MENORCA

Col·legi Oficial de Doctors
i Llicenciats en Filosofia i Lletres
i en Ciències de les Illes Balears
Secció d'Arqueologia

Col·lecció:

Llibres del Patrimoni Històric i Cultural

Coordinació:

Joana Gual Cerdó

Edita:

Consell Insular de Menorca, 2011

ISBN:

978-84-937073-8-5

Dipòsit legal:

Me 273/2011

Jornades d'Arqueologia de les Illes Balears (3a : 2008 : Maó)

l'Arqueologia a Menorca : III Jornades d'Arqueologia de les Illes Balears (Maó, 3 i 4 d'octubre, 2008) / [Coordinació Joana Gual Cerdó]. -- Menorca : Consell Insular, 2011. -- 280 p. ; 21x21 cm. -- (Llibres del Patrimoni Històric i Cultural ; 4)

ISBN 978-84-937073-8-5

I. Gual Cerdó, Joana II. Menorca. Consell Insular

1. Arqueologia -- Menorca -- Congressos
902(460.32)

III Jornades d'Arqueologia de les Illes Balears

(Maó, 3 i 4 d'octubre, 2008)

Llibres del Patrimoni Històric i Cultural

N-4

2011

CONSELL INSULAR
DE MENORCA

Col·legi Oficial de Doctors
i Llicenciats en Filosofia i Lletres
i en Ciències de les Illes Balears
Secció d'Arqueologia

SUMARI

Prehistòria..... 9 BLOC I	Excavaciones en la Casa 2 del yacimiento de Torre d'en Galmés, Alaior: propuestas para el hábitat talayótico 119 Dra. Amalia Pérez-Juez, Boston University amaliapj@bu.edu
Son Torrella: Assentament ritual calcolític 11 Jaume Deyà Miró, Josep Ensenyat Alcover	Resultats preliminars de les excavacions al talaïot est de Cornia Nou (Maó) 131 Lluís Plantalamor Massanet, Joaquim Pons Machado, Antoni Ferrer Rotger
Concepcions espacials a l'edat del bronze. Els navetiformes: entre l'espai públic i el privat 22 David Javaloyas Molina, Joan Fornés Bisquerra, Bartomeu Salvà, Simonet, Llorenç Oliver Servera, Gabriel Servera Vives	Colonitzacions, època romana i musulmana 139 BOLC II
Resultats preliminars de la intervenció a la naveta de s'Hopitalet Vell (Manacor, Mallorca) 35 Damià Ramis, Magdalena Salas	Darreres intervencions a la cala de Binissafúller (Menorca)..... 141 Xavier Aguelo, Antoni Palomo, Octavi Pons, Carles de Juan
Privatització i diversificació de l'espai domèstic en la societat balear de l'edat del ferro..... 43 Jordi Hernández-Gasch	Primera aproximació al material arqueològic ceràmic trobat a Cala en Busquets (Ciutadella-Menorca)..... 149 Mateu Riera Rullan, Albert Martín Menéndez, Joan Santaolària Sarabia, Manuel Izaguirre Lacoste, Aurora Higuera-Milena Castellano, Núria Martínez Rengel, José Manuel Higuera-Milena Castellano, Icíar Alonso Díaz de Alda, Susana Ruiz Aguilar, Antonia Martínez Ortega
Coccions de ceràmica obertes en superfície a la prehistòria mallorquina: anàlisi de les ceràmiques procedents del àmbit funerari I del Turriforme Escalonat de Son Ferrer 63 Jaume García Rosselló, Manuel Calvo Trías, Daniel Albero Santacreu, (Del Grup de Recerca Arqueobalea de l'Universitat de les Illes Balears)	El barrio púnico del Puig de Vila. Nuevos datos de la excavación arqueológica en la calle Ponent nº3 163 Glenda Graziani Echávarri, Juan José Marí Casanova
Identificació i caracterització d'argiles: una proposta per a l'estudi d'engalbes dins la producció ceràmica..... 75 Daniel Albero Santacreu, Jaume Garcia Rosselló Del Grup de Recerca Arqueobalea de l'Universitat de les Illes Balears	La torre III del Puig de sa Morisca. Avance de las campañas de excavación 2005-2007 175 Emili Garcia Amengual, Victor Guerrero Ayuso, Manuel Calvo Trias, Jaume Garcia Rosselló, Pilar Garcias Maas1
Una estructura de combustió en el cercle II de Torre d'en Galmés (Alaior-Menorca) 91 Carmen Lara Astiz	Intervencions, urbanes i d'època moderna 189 BOLC III
El jaciment de Torre d'en Galmés (Alaior, Menorca). Les intervencions d'Amics del Museu de Menorca: Edifici 1 97 G. Juan Benejam,, J. Pons Machado	Descripció dels resultats de la intervenció arqueològica a l'absis de la Catedral de Menorca (Ciutadella, juny de 2006) ... 191 Maria José Rivas Antequera, Sebastià Munar Lladrés, Margarita Orfila Pons
El jaciment de Torre d'en Galmés (Alaior, Menorca). Les intervencions d'Amics del Museu de Menorca: Cercle 7..... 109 A Ferrer Rotger, G. Lara Astiz, C., J. Pons Machado	La Capilla "Real" de San Agapito (s. XVII-XVIII). Hallazgos arqueológicos en el nº1 de la calle Joan Roman (Dalt Vila) 205 Juan José Marí Casanova, Glenda Graziani Echávarri

Restauració, adequació, divulgació i gestió	219	El tractament del patrimoni històric en els plans territorials insulars de les illes Balears. Un anàlisi comparativa	241
BLOC IV		J. Simón Gornés Hachero (Arqueòleg. Servei de Patrimoni Històric del Consell Insular de Menorca. simon_gornés@yahoo.es)	
L'aixecament d'una pila baptismal del jaciment de l'antiguitat tardana de Son Peretó (Manacor, Mallorca).....	221	La gestió del patrimoni arqueològic a Menorca: L'emple de Torren d'en Galmés	253
Margalida Munar Grimalt, Bernat Burgaya Martínez (Tècnics restauradors), Mateu Riera Rullan (Arqueòleg, director tècnic), Sílvia Alcaide González (Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC), investigadora en formació) Magdalena Salas Burguera (Directora del Museu d'Història de Manacor i coordinació del projecte), Miguel Ángel Cau Ontiveros (Research Professor, Institució Catalana de Recerca i Estudis Avançats ICREA/Equip de Recerca Arqueomètrica de la Universitat de Barcelona (ERAAUB), director científic)		M. Cristina Rita	
Restauració, adequació i museïtzació del jaciment arqueològic del Pla de ses Figueres (Illa de Cabrera).....	231	El món talaiòtic en còmic. Una proposta didàctica del Museu Arqueològic de Son Fornés	263
Mateu Riera Rullan, Margalida Munar Grimalt Elena Juncosa Vecchierini, Lavínia Mayer Rodà, Maria Magdalena Riera Frau		Ferré Alemany, Marc, Forés Gómez, Albert	
		Deu anys de vigència de la Llei de Patrimoni històric de les Illes Balears. Algunes Propostes de Modificació.	269
		Joana M. Gual (Servei de Patrimoni Històric del Consell Insular de Menorca)	

RESULTATS PRELIMINARS DE LES EXCAVACIONS AL TALAIOT EST DE CORNIA NOU (MAÓ)

Lluís Plantalamor Massanet
Joaquim Pons Machado
Antoni Ferrer Rotger

Situació i descripció del jaciment

El conjunt arqueològic de Cornia Nou està situat al nord del km 2,5 del camí que va de Maó a Sant Climent, entre l'actual polígon industrial i la carretera de l'aeroport. Les seves coordenades UTM. són 650,600 / 4415,550. S'aixeca sobre un roquissar de calcoarenites terciàries, conegudes popularment amb el nom de marès de Cornia, que ha estat objecte d'explotació, en època contemporània, per a l'elaboració de cantons per a la construcció. Dins dels límits del mateix jaciment es poden observar les evidències d'aquests treballs d'extracció. Actualment, el conjunt es pot separar en dos sectors, un de situat més a l'est i un més cap a l'oest, separats per una zona on no s'aprecien restes arqueològiques. És possible que l'explotació del marès, juntament amb les tasques agrícoles, hagin destruït la part del jaciment compresa entre aquests dos sectors, però tampoc no es pot descartar la possibilitat que l'espai que queda entre els diferents edificis no estigués totalment ocupat per les construccions del poblat.

Zona occidental

En aquest sector trobem un gran talaiot de planta circular, d'uns 26 metres de diàmetre. Està construït amb pedres desbastades, més aviat planes a la part superior, que estan col·locades en sec, en posició horitzontal i formant un fort talús, la qual cosa dóna al conjunt una estructura externa troncocònica. Al costat sud, a la part de dalt de l'edifici, s'obre una porta de 2,20 m d'amplada amb una escala monumental, que devia permetre l'accés a l'interior per la part superior.

Annexes al monument s'observen estructures corresponents a almenys dues construccions de murs corbs i façana còncava, en part tapades per l'enderroc provinent de la part de dalt del talaiot.

Una d'aquestes construccions està situada al sud del talaiot. La façana és còncava, d'uns 14 m, i al centre hi ha una obertura. A l'interior és identificable un espai oval, de 9,30 per 3,90 m, paral·lel a la façana, i un segon espai cap al nord. Aquest edifici es va començar a excavar durant la campanya de 2008.

A l'oest del talaiot trobem una construcció de característiques similars a l'anterior, però de proporcions més reduïdes. Té una façana corba de 8,90 m, i un mur oest que permet dir que la llargada del monument seria d'uns 11,85 m. La porta està reforçada per dues pedres col·locades en posició vertical, i a l'interior s'endevina un espai polilobulat en el qual, actualment, no s'identifica cap pilastra.

En aquesta zona, a 8,5 m a l'est del talaiot, hi ha també una cova de planta circular, reblerta de pedres.

Zona oriental

Aquesta part està ocupada per un turó rocós d'uns 4000 m quadrats, situat a una cota de 83 m sobre el nivell del mar. Al nord i a l'est, el tall es tan escarpat que l'accés al turó es fa impossible. Al sud i a l'oest, on el pendent del turó és més suau, s'hi poden observar les restes d'una murada de pedra seca.

A l'est d'aquesta petita acrópolis hi ha un recinte amb una cisterna excavada a la roca. A causa de la continuïtat de l'ús d'aquestes estructures, es fa difícil una atribució cronològica clara, però la seva proximitat a la murada permet proposar que el seu origen podria ser antic.

Al sud-est del turó, sobreposat al mur que el tanca per la part sud, s'aixeca un talaiot de mida mitjana i de planta irregular, aproximadament globular. Aquest talaiot es va excavar durant les campanyes de 2007 i 2008, fet que ens va permetre conèixer amb exactitud l'estructura interna de l'edifici.

Notícies històriques sobre el jaciment

La monumentalitat del conjunt talaiòtic de Cornia Nou va cridar l'atenció, ja al segle XIX, de nombrosos investigadors. La primera menció coneguda és la de Joan Ramis a *Antigüedades célticas de la isla de Menorca*, de l'any 1818. També en parla Oleo i Cuadrado a la seva *Historia de la isla de Menorca* (1874-76). El conjunt apareix, per altra banda, al *Mapa arqueológico de la isla de Menorca* d'R. Blasco, publicat l'any 1879. L'Arxiduc Lluís Salvador esmenta també les restes de Cornia Nou a la seva obra *Die balearen*, de 1892. Hernández Sanz en fa referència a *Noticias generales sobre los monumentos megalíticos de la isla de Menorca y reseña detallada de los existentes en el predio Telay de Dalt*, de l'any 1898.

Al llarg del segle XX, tot i que també en trobem alguna menció en obres de caràcter general (MASCARÓ PASARIUS, 1968), cap autor es va ocupar de forma específica del conjunt de Cornia Nou fins als anys noranta, moment en què Lluís Plantalamor inicia la investigació d'aquest jaciment.

Les campanyes d'excavació de 2007 i 2008 al talaiot est

Descripció de les estructures

Tot i que ja s'havia dibuixat una planimetria del conjunt (PANTALAMOR MASSANET, 1991, I) Cornia Nou no havia estat objecte de cap intervenció arqueològica fins a la tardor de 2007, moment en què un equip d'arqueòlegs vinculats al Museu de Menorca va iniciar les tasques d'excavació al talaiot més oriental d'aquest jaciment. Aquests treballs, a més de permetre conèixer l'estructura interna d'aquest edifici, van posar al descobert unes estructures arquitectòniques adossades a l'entrada nord del talaiot i dues cisternes al costat oest.

El talaiot est de Cornia Nou és una construcció de planta més o menys circular, d'uns 12 metres de diàmetre. Aquest edifici està format per dos cossos ben diferenciats, adossats a cada costat d'una murada més antiga. Aquesta murada, que, com ja s'ha esmentat, devia delimitar un recinte a la zona elevada que hi ha darrere el talaiot, es conserva actualment en estat molt fragmentari.

Una galeria d'alçada considerable (uns 4 m als punts més alts) travessa el talaiot de nord a sud. Els murs d'aquesta galeria foren construïts mitjançant la tècnica de l'aproximació de filades, mentre que la coberta es va resoldre amb la juxtaposició de grans

lloses de pedra, aproximadament d'un metre de llarg. Un corredor corb, construït amb la mateixa tècnica, porta a una cambreta el·líptica, d'uns dos metres quadrats. Aquesta cambra es troba també connectada amb el corredor a través d'un petit conducte horitzontal, d'uns 20 cm d'amplada.

A l'entrada nord del talaiot s'hi adossen unes estructures posteriors, que corresponen segurament a un moment en què aquesta construcció va funcionar com a part d'un habitatge talaiòtic.

Al nord-oest del talaiot s'hi poden observar dues grans cavitats artificials intercomunicades, excavades a la roca, que es van utilitzar com a cisternes, tal com ho evidencien els canals de recollida d'aigua conservats. La més gran de les dues conserva una part del coll, construït amb pedres de grans dimensions. La seva capacitat és, aproximadament, de 16 metres cúbics la més gran i de 4 metres cúbics la més petita.

Estratigrafia

En el transcurs de l'excavació del talaiot est es van documentar un total de 23 unitats estratigràfiques, en una seqüència que es pot situar, sobre la base de les tipologies ceràmiques, entre el segle III aC i l'època contemporània.

A l'exterior del talaiot, pel costat nord, s'hi adossava una rampa de paret seca (UE-1) construïda sobre un nivell de terra vegetal (UE-3). El seu desmuntatge va permetre constatar que contenia fragments de ceràmica talaiòtica, púnica, medieval islàmica i, sobretot, moderna i contemporània. El nivell immediatament inferior (UE-3) contenia també ceràmica d'èpoques diverses, amb un predomini clar de fragments d'època islàmica i contemporània.

També a l'exterior del talaiot, però al costat oest, per sota de la UE-3, va aparèixer un nivell (UE-10) amb una enorme concentració de fragments d'àmfores púniques ebusitanes. La cronologia d'aquest nivell, en funció de les tipologies de les ceràmiques que contenia (A-PE 16, A-PE 22) es pot situar devers el segle III aC. La UE-3 cobria també la boca de la més gran de les dues cisternes abans esmentades. La boca de la més petita estava coberta per la UE-15 (que estava, al seu torn, per sota de la UE-3).

A l'interior d'aquestes dues cavitats es va documentar també tota una seqüència estratigràfica: el nivell que es va detectar en començar a excavar la més gran de les dues era la UE-9, que contenia una gran quantitat de ceràmica almohade, juntament

amb nombrosos fragments de teula. Immediatament per sota es va documentar un nou nivell (UE-19), que contenia ceràmiques talaiòtiques, púniques, itàliques, ibèriques i romanes laietanes i nord-africanes. Les ceràmiques recuperades en aquesta unitat estratigràfica pertanyen a tipologies molt diverses, que es poden situar, de forma preliminar, entre els segles III aC i III dC.

Per sota d'aquesta unitat estratigràfica es va documentar un altre nivell, la UE-21, que cobria, al seu torn, la UE-22. Totes dues van proporcionar materials ceràmics púnics ebusitans i, en menor mesura, talaiòtics, itàlics i ibèrics. Tot i que els materials encara estan en procés d'estudi, podem aventurar una cronologia dels segles III-II aC per a aquests dos nivells.

Pel que fa a la cisterna petita, s'hi van documentar dos nivells, la UE-16 i la UE-20, amb una cronologia assimilable, respectivament, a la UE-9 i la UE-19.

La UE-10 i la UE-17 (que estava per davall la UE-15) reposaven directament sobre la roca mare. A la part sud del talaiot, molt més alterada per les tasques agrícoles i amb una potència de sediment molt menor, la UE-3 (el nivell superficial) estava en contacte directe amb la roca mare. A la roca, en aquesta zona, s'hi poden observar les marques deixades, en el moment de llaurar, per les arades i els tractors.

A l'interior de l'estructura adossada a l'entrada nord del talaiot s'hi van documentar també una sèrie d'unitats estratigràfiques. La més superficial (UE-2), que estava immediatament per sota del rebliment de pedres de la rampa, contenia fragments de ceràmiques púniques, islàmiques i contemporànies. Per sota hi havia un altre nivell (UE-4), que contenia també ceràmica púnica i islàmica, però format per una terra un poc més argilosa. Davall d'aquest nivell s'hi va documentar una altra capa, la UE-5. La separació entre aquesta unitat estratigràfica i l'anterior estava marcada per una sèrie de lloses planes disposades de forma horitzontal. És possible que aquestes lloses formessin part originalment de la coberta de l'estructura. En una casa talaiòtica del poblat de Torre d'en Galmés s'han trobat nivells similars de lloses que han estat interpretats de la mateixa manera (FERRER ROTGER *et alii*, 2008). La UE-5, que estava situada per sota d'aquestes lloses, estava formada per un sediment totalment diferent, de color gris, molt polsós, que contenia únicament ceràmica púnica ebusitana. Per sota d'aquest nivell, reposant ja sobre la roca mare, es va documentar encara un altre nivell, la UE-6, amb unes característiques semblants a l'anterior, però formada per un sediment un poc més blanquinós. Les tipologies ceràmiques d'aquests dos

nivells, la UE-5 i la UE-6, ens remetent també a cronologies del segle III aC.

Dins de la galeria, a la meitat nord, hi havia una acumulació de pedres de mides diverses, rodolades sens dubte des de l'exterior. Per sota s'hi estenia la UE-2, el mateix nivell que havíem trobat a l'interior de l'estructura adossada. Davall aquesta unitat estratigràfica hi vàrem documentar també la UE-4. A uns 5 m de l'entrada, la galeria quedava interrompuda per una paret seca que, com vàrem poder comprovar, estava construïda sobre la UE-4. La UE-2, en canvi, s'hi adossava, de manera que podem afirmar que aquesta paret es va construir amb anterioritat a la deposició d'aquesta unitat estratigràfica i amb posterioritat a la formació de la UE-4. Per l'altre costat hi havia un altre nivell, la UE-12, que s'adossava també a aquesta paret seca. Aquest nivell estava format per un sediment argilós, compacte, i contenia fragments de ceràmica púnica, islàmica i contemporània.

Per sota de la UE-4, a la meitat nord, i per sota de la UE-12, a la meitat sud de la galeria, s'hi va documentar un altre nivell, la UE-8. Aquesta capa estava formada per un sediment molt polsós, poc compacte, de color beix clar. Contenia ceràmica púnica amb algunes concentracions puntuals d'ossos (sobretot de ca i caprí domèstic) i ceràmica contemporània. Tot i que no es podien documentar canvis en el sediment, a nivell estratigràfic, vàrem interpretar aquestes concentracions de materials com a alteracions modernes d'un nivell (la UE-8) que correspondria a cronologies antigues. Com en el cas de les unitats estratigràfiques 5, 6, 10 i 17, la resta dels materials ceràmics d'aquest nivell (les tipologies A-PE 16, COM-EB 69 i CC-99) ens remetent a cronologies del segle III aC. En aquest nivell es van recuperar també alguns fragments de ferro, molt deteriorats, que podrien correspondre a algun tipus d'eina.

Davall de la UE-8, immediatament per sobre de la roca mare i estenent-se per tota la galeria, s'hi va documentar la UE-11. Es tractava d'un nivell molt poc compacte, de color cendrós, que contenia ceràmica púnica ebusitana i algun fragment de ceràmica talaiòtica. Sobre la base de les tipologies ceràmiques (A-PE 22, A-PE 16 i COM-EB 73) podem enquadrar aquest nivell, igual que la UE-8, en el segle III aC. S'hi van recuperar també alguns molons, així com un braçilet de bronze.

Pel que fa a la cambra lateral, la seva excavació va permetre documentar un nivell de terra (UE-13) poc compacta, de color beix, amb una gran abundància de pedres i molt poc material: alguns fragments de ceràmica púnica i, en menor proporció, talaiòti-

ca. Entre els fragments talaiòtics cal destacar una ansa de monyó, possiblement d'un vas troncocònic, que ens remet a tipologies pròpies del talaiòtic inicial. Formes semblants es troben entre els materials recuperats al talaiot de Trebalúger, as Castell (PLAN-TALAMOR MASSANET, 1991, II), o a les navetes d'habitació de Clariana, a Ciutadella (PLANTALAMOR MASSANET i ANGLADA GOMILA, 1978). En aquest espai s'hi va recuperar també un punxó d'os, gairebé sencer. Aquesta unitat estratigràfica no es va poder acabar d'excavar, perquè els murs de la cambra, a la part baixa, no estaven gaire ben assentats. És possible que aquesta part de l'estructura presentés problemes d'estabilitat ja en època antiga i s'optés per reblir la cambra de pedres fins a una certa alçada, a fi de donar més consistència a les bases dels murs. Açò explicaria la naturalesa de la UE-13, formada gairebé exclusivament per pedres, i l'escassetat de materials arqueològics.

Conclusions

El talaiot est de Cornia Nou correspondria al que s'ha anomenat *talaiots amb estructura d'eix longitudinal* (PLANTALAMOR MASSANET, 1991, II). Aquests edificis, ben diferents dels talaiots amb columna o cúpula central (que són molt més corrents a Mallorca), recorden els *protonuragues navetiformes* de Sardenya (MANCA DEMURTAS i DEMURTAS, 1991).

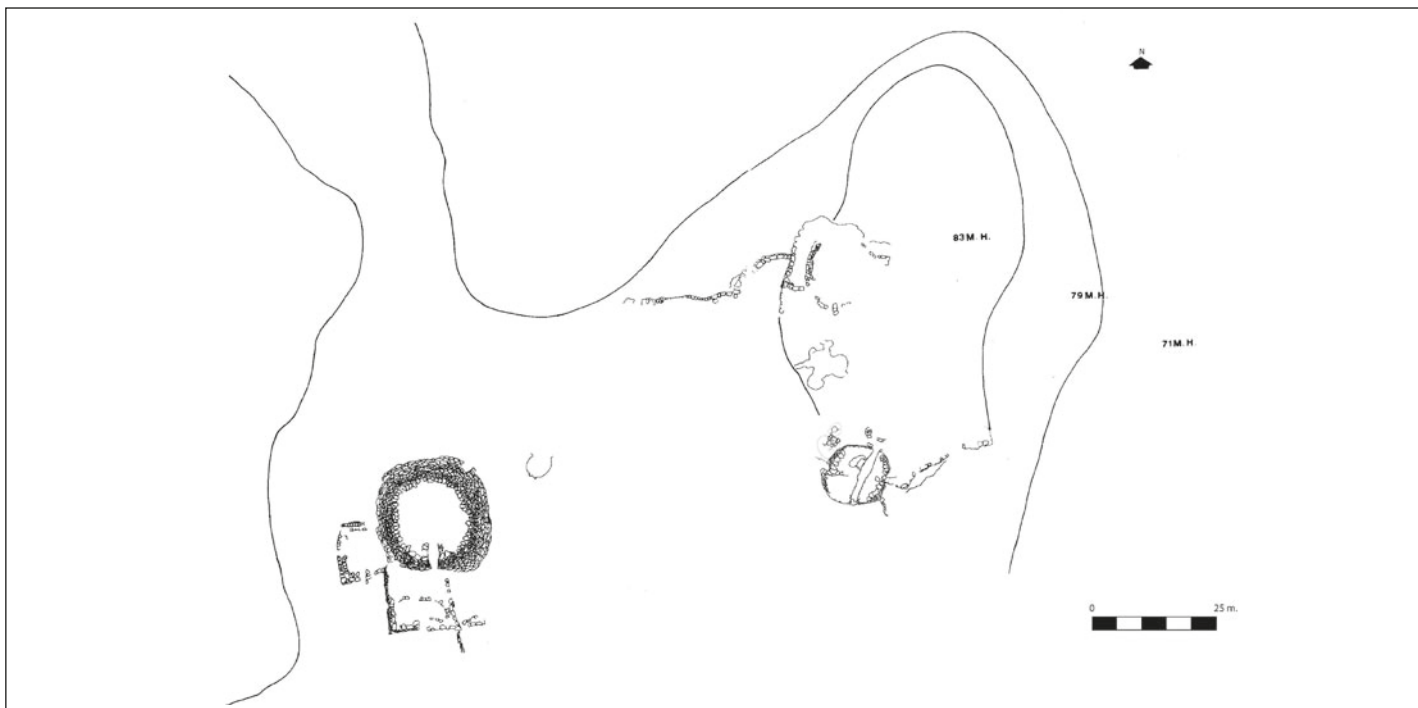
A partir de la seqüència estratigràfica de les estructures arquitectòniques podem afirmar que el talaiot est de Cornia Nou és clarament posterior a la murada que delimita la part més alta del jaciment. És molt probable que aquesta zona constitueixi el nucli original del poblat, que després s'hauria anat estenent cap al sud-oest. Aquest tipus de recintes, amb torres afegides, són molt freqüents a la prehistòria recent de la Mediterrània occidental: en tenim exemples a Cucuruzzu o a Calzola-Castelluciu, Còrsega (CESARI, 1989), i a Monte Baranda, Sardenya (MORAVETTI, 2002). El passadís que travessa el talaiot de banda a banda inclina a plantejar la hipòtesi segons la qual el talaiot constituïria un accés fortificat al recinte emmurallat. La petita cambra situada a l'oest del corredor, amb una espècie d'espitllera que permet mirar cap al corredor, podria estar relacionada amb aquesta funció. Per altra banda, de l'anàlisi visual de les parets internes del corredor sembla que es pot concloure que el talaiot no es va adossar a un punt de la muralla on ja existia un accés, sinó que aquest

es va obrir amb posterioritat a la construcció de la muralla, molt probablement en el moment de construir el talaiot.

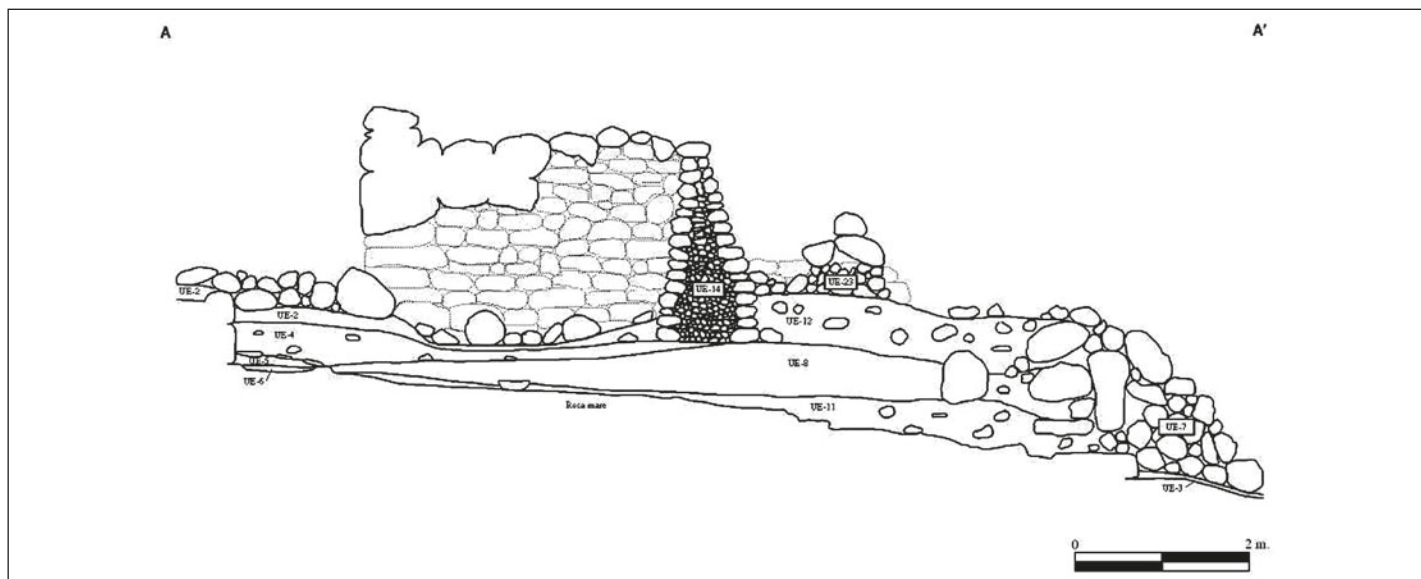
Malgrat tot, els materials recuperats als nivells inferiors (UE-8, UE-11) de l'interior del talaiot (molins manuals, ceràmiques d'ús domèstic com gerretes, etc.) evidencien que en un moment posterior aquest edifici va formar part d'un habitatge. D'acord amb les tipologies ceràmiques, podem situar el moment final d'aquesta reutilització del talaiot cap al segle III aC. És molt probable que les estructures adossades a l'entrada nord de l'edifici, no excavades encara en tota la seva extensió, corresponguin a aquest moment. En temps més recents (possiblement en època contemporània), quan el sostre de la meitat sud del talaiot ja havia desaparegut, es va construir la paret seca (UE-14) que dividia el corredor per tal de tancar la part coberta i crear, possiblement, un aixopluc per al bestiar.

L'excavació de les dues grans cavitats situades al nord-oest del talaiot ha permès confirmar que van ser utilitzades, almenys en una etapa final, com a cisternes (a part dels canals de recollida d'aigua de l'exterior, a la paret de la més gran de les dues s'hi poden apreciar marques de desgast que semblen evidenciar la utilització reiterada d'un recipient lligat a una corda per tal d'extreure aigua). Les dues cisternes tenen un volum total d'uns vint metres cúbics, fet que ens pot servir per fer-nos una idea aproximada del pes demogràfic del grup que les va utilitzar com a reserva d'aigua.

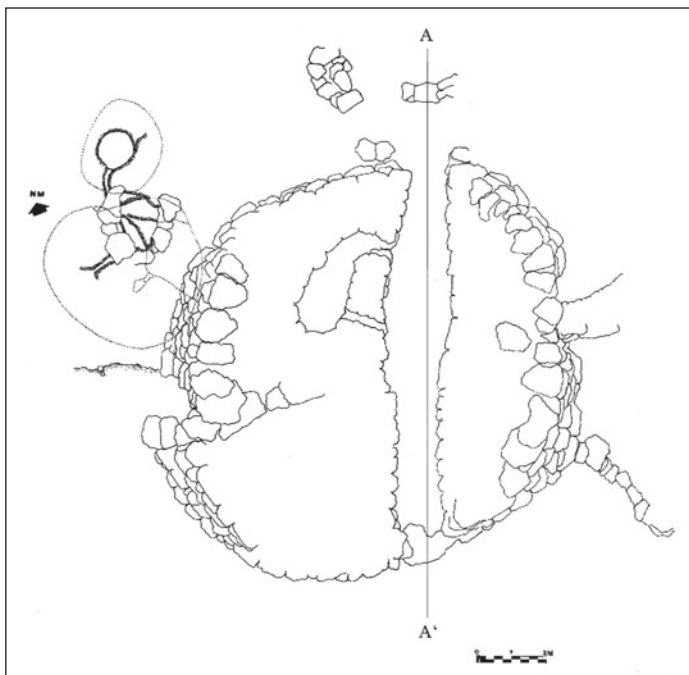
Sobre la base dels materials recuperats (tot i que encara es troben en procés d'estudi) podem aventurar que l'amortització d'aquestes estructures es va iniciar cap als segles III-II aC (UE-21 i UE-22) però que es van continuar utilitzant com a abocador fins als primers segles de la nostra era (UE-19 i UE-20). Trobem, després, un buit en el registre arqueològic, que podria correspondre amb un moment en què l'assentament no estava poblat. És ja en època almohade quan aquest lloc es torna a emprar com a abocador, moment en què s'haurien format la UE-19 i la UE-16. La gran quantitat de ceràmica recuperada en aquestes unitats estratigràfiques, així com la seva qualitat (són relativament abundants les peces pintades i vidriades), podria ser un índex de la importància de l'assentament que va generar aquesta acumulació de restes. L'abundància de restes de teula, en aquests dos nivells, podria evidenciar també la proximitat de les estructures d'habitat corresponents a aquest moment.

Plànol general del jaciment de Curnia Nou. S'hi pot apreciar l'elevació que hi ha darrera el talaïot est, amb les restes de la murada que la tancava pel costat sud.

Secció longitudinal del passadís interior del talaïot est.

Planimetria del talaiot est. S'hi poden apreciar els espais interiors i les cisternes.

Vista aèria del talaiot est un cop finalitzats els treballs d'excavació.

Talaiot est vist des del sud, un cop finalitzats els treballs d'excavació.

Entrada nord del talaiot est. S'hi aprecien una part de les estructures adossades.

Boques de les cisternes de la part nord del talaiot est.

Interior de la cisterna gran, un cop finalitzada la seva excavació.

Obertura que connecta les dues cisternes, vista des del fons de la més gran de les dues.

Bibliografia

CESARI, J. (1989): “Contribution à l'étude des habitats de l'Age du Bronze de la Corse du Sud” a *Actes de la Table-Ronde de Lattes et Aix-en Provence, 15-18 avril 1987*. Montpellier.

FERRER ROTGER, A., JUAN BENEJAM, G., LARA AS-TIZ, C. i PONS MACHADO, J. (2008): “Cercle 7 de Torre d'en Galmés (Alaior, Menorca): avançament dels resultats” a *Randa*, 61. Barcelona.

MANCA DEMURTAS, L. i DEMURTAS, S. (1991): “Elementi di iconografia mediterranea (protonuraghi a camera naviforme)” a *Trabajos de Prehistoria*, 48. Madrid.

MASCARÓ PASARIUS, J. (1968): *Prehistoria de las Baleares*. Palma.

MORAVETTI, A. (2002): “Il complesso megalítico di Mon-

te Baranta e la Cultura de Monte Claro” a *Nuovo Bulletino Archeologico Sardo*, 5. Sassari.

ORFILA PONS, M., SINTES ESPASA, G. (1984): “Estudio preliminar sobre la perduración del hábitat en los conjuntos talayóticos menorquines” a *Mayurca*, 20. Palma.

PLANTALAMOR MASSANET, LI. i ANGLADA GOMILA, J. (1978): “Excavacions a les navetes d'habitació de Clariana (Ciutadella, Menorca)” a *Fonaments*, 1. Barcelona.

PLANTALAMOR MASSANET, LI. (1991, I): “El conjunt de Curnia (Maó) i l'evolució cultural a Menorca oriental al II mil·lenari A.C.” a *Butlletí de la Societat Arqueològica Lul·liana*, 47. Palma.

PLANTALAMOR MASSANET, LI. (1991, II): *L'arquitectura prehistòrica i protohistòrica de Menorca i el seu context cultural*. Treballs del Museu de Menorca, 12. Maó.